

Op zoek naar de Griel

Tom van den Boomen

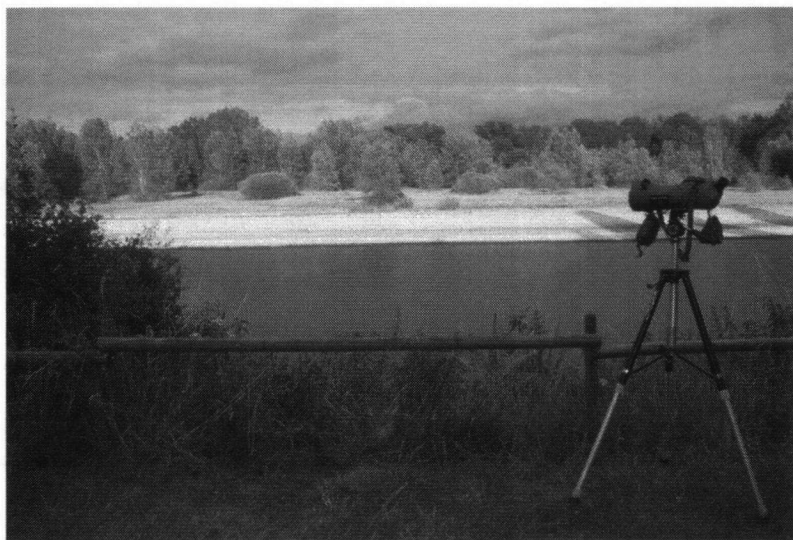
Réserve Naturelle Val d'Allier' is een reservaat in 'Le Bourbonnais' ongeveer 75 km noordelijk van Clermont Ferrand en iets ten noorden van de Auvergne. Het beslaat een gedeelte van de vrij meanderende rivier de Allier over een lengte van 20 km, en in wisselende breedte beide oevers. Omdat de rivier kronkelt schat ik de lengte, binnen het reservaat, op ongeveer 30 km. De natuur langs de Allier biedt een grote verscheidenheid aan biotopen, door de dynamiek van de rivier bepaald, met een grote verscheidenheid aan planten en dieren waaronder een groot aantal vogels. Vele daarvan zijn in Nederland zeldzaam geworden of geheel verdwenen. Omdat de Griel, een voor mij vrijwel onbekende soort, hier nog als broedvogel voorkomt wilde ik deze graag zien en vinden.

Aanleiding

Peter Mol, projectmedewerker van Landschap Noord-Holland en betrokken bij de weidevogelbescherming, belde mij op met het verzoek voor een excursie door de Hekslootpolder. Hij had veel over het gebied gehoord, maar het zelf nog nooit gezien. Ik kende hem van weidevogelbijeenkomsten in de provincie. We spraken af voor een wandeling op 20 april. Het weer was die dag prima en we liepen via het Spaarne naar de Klutenplas en de vogelkijkhut midden in de Hekslootpolder waar ons een verrassing wachtte. Er liepen 3 Steltkluten, die hier in 1999 ook waren gesignaleerd, maar die ik slechts kende van de gebieden rond de Middellandse Zee. Via de Steltkluten en andere zeldzaamheden vertelde Peter me vol enthousiasme over de rivier de Allier in midden Frankrijk en de zeldzame vogels die er te vinden waren. Omdat ik en mijn vrouw Martha nog geen concrete bestemming bedacht hadden voor ons al wel vastgestelde reisdoel Frankrijk opperde ik die avond, met van Peter overgenomen enthousiasme, de Allier. De zaak stond die avond vast: een week naar de Allier en een week naar Normandië.

Kamperen in Grielenland

We reden in twee dagen op ons gemak naar camping Deneuve in het dorpje Chatel-de-Neuvre, gelegen aan de oever van de Allier. De rustige camping met 75 kampeerplekken op 10 ha ligt iets buiten het dorp. Na jarenlange Nederlandse leiding nam het vriendelijke Franse echtpaar Thierry en Dominique twee jaar geleden de camping over. Omdat we op Peter's aanraden een kampeerplek langs de rivier hadden gereserveerd stonden we zondagavond met onze camper aan de hoge, door het water ingeslepen, oever van de rivier.

Op zoek naar Grielen langs de Allier. Foto: Tom van den Boomen

We zochten met onze telescoop de aan de overkant gelegen licht begroeide kiezelstranden af op zoek naar Grielen maar tevergeefs. Wel volop aanwezig waren Kleine Zilverreigers, die zenuwachtig en fanatiek de oevers afstroopten op zoek naar kleine visjes. Dwergsterns en enkele Kwakken volgden de rivier stroomafwaarts naar slaappleatsen of foerageergebieden. Op de camping was het een komen en gaan van Putters, Groenlingen en Europese Kanaries, die even talrijk waren als Vinken en Zwartkoppen. Tussen de zilverreigers scharrelden Kleine Plevieren, kwikstaarten en Oeverlopers. Tegen het vallen van de avond vloog een groepje Wulpen van zeven stuks, luid roepend, op behoorlijke hoogte,

stroomopwaarts de rivier volgend. Dit tafereel herhaalde zich elke avond.

De volgende dag besloten we de rivier in noordwaartse richting te volgen, stroomafwaarts dus, en liepen een karrenspoor af in de noordoosthoek van de camping. Waar het karrenspoor stopte pikten we een wildspoor op en liepen door een populierenbos en deels over oude rivierduinen van zand en kiezelstenen. Het landschap was zeer afwisselend en we stuitten op sporen van Ree, Vos, Wild Zwijn en Beverrat. Overal lagen kleine opdrogende poeltjes met visjes, kikkers en salamanders. De rivierduinen waren wisselend begroeid met kruidenvegetatie en mossen, met pioniervegetatie waaronder manshoge blauwe en gele bloemen, distels, Margrietten en kamille.

We zagen hier meerdere Grauwe Klauwieren en Veldleeuweriken. Omdat we recht naar het noorden koersten stuitten we vanzelf weer op de naar het westen meanderende rivier. Hoe dichterbij de rivier, hoe breder de hier vlakke kiezelstranden met brede randen met duizenden pas ontkiemde berken en populieren. Al deze boompjes zouden later in het jaar wel weer weggespoeld worden door de rivier maar duidelijk was de enorme dynamiek en de potentie van de natuur hier. Aan de overkant van de rivier ontdekten we een Rode Patrijs en nadat we in een rustig gedeelte van de rivier hadden gezwommen besloten we terug te keren naar de camping via de oever.

De eerste Griel en nog meer moois

We staken een bocht af over een met lage kruiden begroeide kiezelplaat van ongeveer 10 ha en stuitten daar op twee wegvliegende Grielen, de eerste waarneming in onze vakantie. Ze maakten geen geluid en na een flauwe bocht daalden ze vrij snel weer neer. Ze waren niet paniekerig en duidelijk aan deze plek gebonden, wat later in de week ook zou blijken.

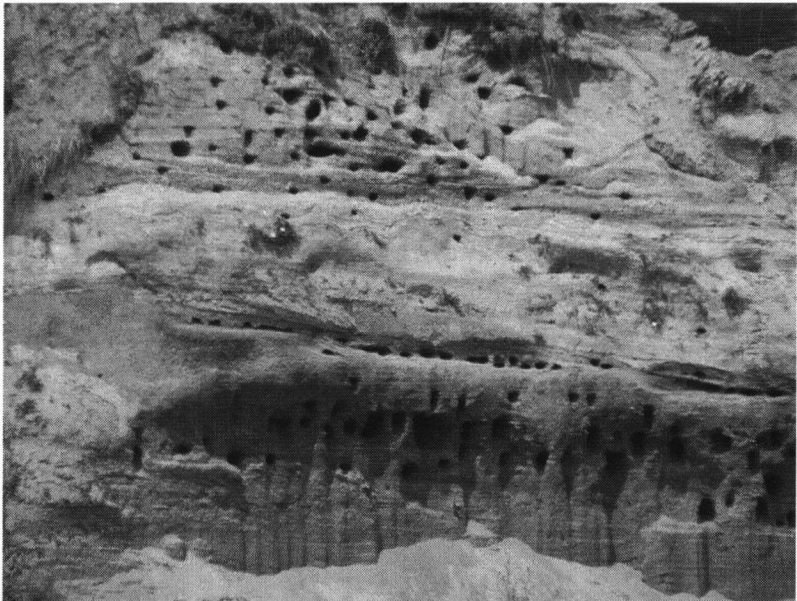
Griel. Foto: Lars Buckx

Opvallend was dat je de Grielen door hun schutkleur aan de grond niet opmerkte maar ze pas zag als ze gingen vliegen. Omdat de wildernis in de vorm van bush en brandnetels vlak aan de rivier te ruig leek besloten we dezelfde weg terug te nemen. In het populierenbos hoorden we regelmatig Wielewalen en Gaaien en zagen Glanskoppen en Vinken. 's Avonds op de camping zagen we op de tegenovergelegen oever een Griel die tussen de her en der opgeschoten populieren naar het kale strand liep en daar zeker een uur foerageerde. Hij/zij pikte regelmatig naar de grond om, zo leert de vogelgids, dierlijk voedsel tot zich te nemen. Dat deed deze Griel gemiddeld drie keer per minuut. Het leek erop dat het allemaal zeer kleine prooien betrof. Ook de volgende avond was de Griel weer present.

De Allier is een prima kano-rivier. Je kunt vanaf de camping kiezen uit drie routes. Allereerst laten we ons door de campingbaas afzetten in Chazeuil, een dorpje 13 km verderop om met de stroom mee weer bij de camping uit te komen. Een andere tocht begint bij de camping en gaat naar Moulins, een wat grotere plaats met een prachtige kathedraal, 18 km verderop. Thierry komt ons daar om 16.00 uur halen. Je kunt kiezen uit een 1-, 2- of 3- persoons-kajak of een Canadese kano. Wij kiezen de laatste.

De eerste tocht voert in het begin langs een fabrieksterrein met veel lawaai en stof en weinig vogels. Maar na een uur peddelen we het reservaat binnen en begint het genieten. Overal Zwarte Wouwen en Boom-

valken boven de rivier. Tijdens een koffiepauze vliegt een Griel aan de overkant en landt iets verder op de oever. De oever is hier vrij smal maar voor de Griel blijkbaar aantrekkelijk. Daar waar de rivier de Sioule de Allier instroomt zien we tientallen Kleine Zilverreigers in een dode boom en we besluiten aan te leggen en de situatie te verkennen. Tussen de reigers blijken zeker 70 jonge Kwakken te zitten die van een afstand niet opvielen. Ze vliegen zelfstandig rond en zijn niet schuw. Door geschreeuw in de boomtoppen van een eikenbosje op de hoge oever wordt duidelijk dat er een grote kolonie Kwakken en Blauwe Reigers huist. Het geschreeuw doet tropisch aan en als je je ogen sluit waan je je in een bos met ruziënde apen. We hervatten onze tocht. Langs de rivier en in de hogere oevers zien we veel Oeverzwaluwkolonies waarvan enkele zeer grote. Regelmatig vliegen Witgatjes, Oeverlopers en Tureluurs voor ons uit en uiteindelijk vlak voor de camping bij de brug van het dorp Châtel-de-Neuvre zien we onze eerste IJsvogel. Onder de brug huist een Huiszwaluwkolonie. Veel IJsvogels zien we deze week niet, slechts een stuk of vier. Genoeg overhangende takken en prooi, maar de oevers zijn of rotsig en laag of hoog uitgeslepen en kaal.

Oeverzwaluwwand langs de Allier. Foto: Tom van den Boomen

Bever en Beverrat

Tijdens een lunchpauze, met ruimte voor een middagdutje, hoor ik een luid kikkergekwak iets van de rivier af. Ik besluit maar niet te slapen maar het achterland te verkennen. Na 100 meter een kreek met overhangende bomen in het stilstaande water. Hier huist een familie Beverratten, enorme knaagdieren, met een lange ronde staart en grote voortanden en een dito snor. Het vrouwtje zwemt wat rond met haar drie jongen terwijl het mannetje op 'mijn' oever rustig aan de planten zit te vreten. Ik maak enkele foto's en verbaas me over het idyllische schouwspel waar ik bij toeval ben ingestapt. Alleen het gekklik van mijn camera dringt tot het mannetje door want hij stopt bij iedere foto heel even met eten. Maar hij ziet me niet en dat laat ik maar zo.

De volgende dag verken ik het bos ten noorden van de camping dat voornamelijk bestaat uit populier, schietwilg en berk maar ook een enkele Acacia en els. Ik stuit vlak bij de oever van de rivier op knaagsporen van Bevers. Meerdere jonge populieren zijn doorgeknaagd en er is een glijspoor van de hoge oever naar het water. Enkele wat zwaardere bomen werden wel doorgeknaagd maar ze wisten ze niet mee te krijgen omdat de takken verstregeld zaten in andere begroeiing. Ik trek de boompjes los, leg ze bij de hoge oever en besluit de volgende dag te gaan kijken. Ze blijken dan inderdaad verdwenen wat duidt op een hier permanent aanwezige familie. In het bos zie en hoor ik Boomkruiper, Wielewaal en Groene- en Grote Bonte Specht maar geen Grijskopspecht die hier, aldus Peter Mol, broedvogel was in 2003.

Op de kiezelplaat waar we begin deze week twee Grielen zagen stuit ik op een Griel, die niet opvliegt maar voor mij uit loopt en weer stilstaat en mij nauwlettend in het oog houdt. Hij lijkt me mee te willen lokken zoals Scholeksters dat ook doen. Heeft hij/zij een nest of opgroeiende jongen? Op deze enorme kiezelplaat is dat zoeken naar een speld in de hooiberg. Dat doen we dus niet, maar honoreren de poging van de Griel en lopen een stukje achter hem/haar aan, tot ze verdwijnt tussen wat opschietende bosjes. Later op de dag zien we nog een Griel en iets verder drie Grielen tegelijk wegvliegen, weer zonder geluid en kort daarop weer invallend. Het is duidelijk, Grielen komen hier nog vrij algemeen voor en broeden hier vrijwel zeker. Buiten de Grielen jagen op deze zinderende vlakke - als de zon doorbreekt is het hier al gauw boven de 30 graden Celsius - meerdere Bijeneters die een door de rivier meegesleurde kale populier als uitvalsbasis gebruiken.

Onze tweede kanotocht wordt een zware. Door wat laat vertrek moeten we ons best doen om op de afgesproken tijd in Moulins te zijn. Vooral door peddelen dus en weinig rusten. Onderweg is genoeg moois te zien. Een kolonie Dwergsterns en Visdiefjes die enkele eilandjes bewonen in een zijarm van de rivier. Boven de rivier Buizerd, Zwarte Wouw en twee

keer een Wespdiëf en overal Bijeneters en een enkele Grauwe Klauwier. Een paartje Ooievaars torent met hun nest met drie jongen op een dode imposante boom hoog boven de rivier uit. De lijst met waargenomen soorten haalt vandaag de honderd soorten. Enkele nog niet genoemde maar karakteristieke en vrij algemeen voorkomende soorten zijn Hop, Zomertortel, Kievit, Sperwer, Rode Wouw, Wilde Eend, Gele Kwikstaart, Nachtegaal, Merel, Zang- en Grote Lijster, Braamsluiper, Grasmus, Tjiftjaf en Kneu. Zeldzaam voor dit gebied was de Provençaalse Grasmus die we een keer in de struiken op onze kampeerplek zagen. Als we aan het eind van de week de camping verlaten en de Route Nationale weer oprijden zegt Martha: "Zelfs hier in de weilanden zitten de zilverreigers". Ik bevestig haar waarneming maar besef een seconde later mijn foutje. Er lopen zeven Koereigers tussen de Limousinkoeien.

Tenslotte

De vogeltrip was heel bijzonder, omdat de Allier als een van de weinige West-Europese rivieren nog vrij meandert. Met aan weerszijden van de rivier een reeks unieke natuurgebieden met bijzondere vogelsoorten, waaronder de Griel die er in redelijke aantallen broedt. Het is er relatief gemakkelijk om deze mysterieuze vogel van zo dichtbij te kunnen bekijken. Het klimaat is heerlijk, de natuur wild en ongerept en stilte, lekker zwemwater, de Franse keuken en de hele omgeving staan borg voor een prettige en afwisselende vakantie. Mocht je een tocht naar de Allier overwegen reserveer dan je campingplek! Goede plekken met uitzicht over de rivier zijn 26 t/m 42 met uitzondering van 36, 37, 40 en 41. De maanden mei en juni zijn de beste tijd. De natuur is op zijn mooist en het is nog niet snikheet.

Het adres is: Camping "Deneuve****" 1 Route Nationale no.9, 03500 Châtel-de-Neuvre, France. Tel.0033 (0) 470420451/ campingdeneuvre@wanadoo.fr